

УДК 327.5

<https://doi.org/10.31713/ve420242>

JEL: F52

Вашай Ю. В. [1; ORCID ID: 0000-0002-0664-0485],

к.е.н., доцент,

Тарара О. Я. [1; ORCID ID: 0009-0002-7160-4234],

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПІДТРИМЦІ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ ООН, НАТО ТА НОВИХ ІНІЦІАТИВ

У статті розглянуто основні аспекти діяльності ООН і НАТО в контексті глобальної безпеки, а також проаналізовано сучасні ініціативи, такі як Глобальний антитерористичний форум (GCTF) та Спільне об'єднання з кіберзахисту (JCDC). Визначено їхні цілі, принципи функціонування та роль у протидії терористичним і кіберзагрозам. Особливу увагу приділено координації зусиль між державними та приватними структурами для ефективного реагування на нові виклики.

Ключові слова: глобальна безпека; ООН; НАТО; GCTF; JCDC; тероризм; кібербезпека.

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі глобальна безпека є одним із найважливіших питань міжнародної політики. Загрози, пов'язані з воєнними конфліктами, тероризмом, кіберзлочинністю, екологічними катастрофами та пандеміями, стали глобальними викликами, які не можуть бути ефективно вирішені національними державами поодиночі. Саме в цьому контексті роль міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Північноатлантичний альянс (НАТО), а також нових ініціатив у сфері безпеки, набуває особливого значення. Ці організації виконують функції координації міжнародних зусиль для забезпечення миру, стабільності та співробітництва між країнами. Особливо гостро питання глобальної безпеки постало перед світом під час Першої та Другої світових воєн. Для установаження миру, боротьби з наслідками воєнних дій та здійснення профілактики воєнних конфліктів в майбутньому створювалися організації міжнародного рівня, як-от ООН та НАТО. Проте в умовах посилення інтенсивності терористичної діяльності та зростання небезпеки, що несуть кібератаки, доводиться оперативно реагувати. Не тільки

міжнародні чи державні організації зацікавленні в нейтралізації наслідків подібної діяльності, але й приватні представники, що спонукає до створення різних форумів консультативного характеру (Глобальний антитерористичний форум) чи партнерств приватно-державного характеру (Спільне об'єднання з кіберзахисту (США)).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Принципи, цілі та особливості функціонування НАТО та ООН регулярно розглядаються різними науковцями, в тому числі і українськими, зокрема Бамуратовим М., Васильєвим Г., Делінським О., Денисовою В. Н., Корнієнком В. О., Ржевською В. С., Шамраєвою В. та ін. Багато інформації про діяльність можна також знайти на офіційних сайтах, в офіційних виданнях чи документах ООН, НАТО та Глобального антитерористичного форуму.

Метою дослідження є визначення впливу міжнародних організацій на становлення мирних відносин у світі. Проаналізовано також кілька організацій «нових ініціатив», що з'явилися в якості реакції на підвищені загрози терористичних та кібератак.

Виклад основного матеріалу. Як уже раніше зазначалося, Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН) та Північноатлантичний альянс (або Організація Північноатлантичного договору, далі – НАТО або Альянс) були створені для реагування на воєнні конфлікти після закінчення Другої світової війни. ООН засновано 26 червня 1945 р., а НАТО – 4 квітня 1949 року. Тоді ж основними місіями ООН було визначено: забезпечення миру, безпеки, сприяння співпраці між країнами, захист прав людини [1]. Хоча ООН визнає необхідність існування армій та користується військовою силою в миротворчих місіях, безпеку у Європі та Канаді і США забезпечує існування саме НАТО. Своїм основним завданням і ціллю Організація Північноатлантичного договору визначає саме захист свободи і безпеки усіх членів Альянсу. Ці дві організації є досить складними структурами зі значним розгалуженням складових компонентів, що значно ускладнює їх реакцію на наслідки дії сучасних негативних явищ, як от підвищення інтенсивності тероризму чи проблеми кібербезпеки і в наслідок сповільнює можливу реформацію. В таких умовах створюються так звані «нові ініціативи», що можуть являти собою угоди, форуми чи партнерства, які формуються за участі країн, приватного сектору чи недержавних організацій.

Для досягнення вищеназаних цілей Організація Об'єднаних Націй діє на основі 7 принципів:

- суверенної рівності держав-членів;

- сумлінного виконання усіх прийнятих на себе зобов'язань прописаних у Статуті;
- пріоритету у розв'язанні міжнародних суперечок мирними засобами;
- утримання від використання погроз силою або її застосування в міжнародних відносинах;
- утримання від надання допомоги державі, проти якої Організація Об'єднаних Націй уже застосовує дії превентивного або примусового характеру;
- забезпечення дій відповідно до усіх вищезазначених принципів, оскільки це може бути необхідним для підтримання міжнародної безпеки та міжнародного миру;
- невтручання в справи, що належать до внутрішньої компетенції держав [1].

Організацію формують різні органи. Генеральна Асамблея ООН обговорює питання миру, безпеки та співпраці, затверджує бюджет, обирає ключових посадовців і приймає рекомендації з міжнародних питань. Рада Безпеки ООН відповідає за підтримку міжнародного миру й безпеки, ухвалює рішення про використання збройних сил ООН і впроваджує санкції проти порушників миру, а також рекомендує прийом нових членів, призначення Генерального секретаря ООН і розглядає заходи для виконання рішень Міжнародного Суду. Економічна і Соціальна Рада ООН координує економічну та соціальну діяльність ООН і її спеціалізованих установ, займається питаннями економічного розвитку, соціального забезпечення, прав людини, науки, техніки та інших важливих аспектів. Вона проводить дослідження, складає доповіді, виносить рекомендації та скликає міжнародні конференції для обговорення глобальних економічних і соціальних проблем. Рада по Опіці ООН під керівництвом Генеральної Асамблеї наглядає за прогресом територій під опікою, приймає звіти та петиції, організовує відвідини цих територій і сприяє їхній незалежності. Міжнародний Суд ООН є головним судовим органом ООН, що розглядає міжнародні суперечки на основі конвенцій, договорів, загальних принципів права й справедливості, якщо це погоджено сторонами. Секретаріат ООН відповідає за адміністративно-технічну підтримку, координацію та виконання рішень і рекомендацій інших органів ООН [1].

Важливо також зазначити, що до Організації Об'єднаних Націй входять спеціалізовані установи соціального (Всесвітня організація

охорони здоров'я ВОЗ), культурного та гуманітарного (ЮНЕСКО і ВОІВ – Всесвітня організація інтелектуальної власності), економічного (ЮНІДО – промисловий розвиток), фінансового (МБРР, МВФ, МАР – Міжнародна асоціація розвитку) характеру, а також ті, що працюють в областях сільського господарства, транспорту та метеорології [1]. Таке різноманіття існує, щоб чинити вплив на конфліктні чи потенційно конфліктні ситуації з метою їх вирішення мирними шляхами, а також допомоги жителям гарячих точок. Наприклад, Всесвітня продовольча програма у 2011 році допомогла подолати голод у Сомалі, забезпечуючи продовольством понад 13 мільйонів людей. ООН також намагається реалізовувати безпеку й у інших сферах, наприклад екологічній, за допомогою Паризької та Монреальських угод (зменшення викидів парникових газів і положення для захисту озонового шару).

Проте з власного ж досвіду ООН знає, що конфронтація країн-членів стає на заваді ухваленню рішень щодо санкцій чи обмежень держав. Саме тому, через безсилля під час Холодної війни, почали створюватися Миротворчі місії – дії певної групи військових та воєнних експертів – волонтерів – для спостереження за припиненням вогню у визначених операціями районах, дотриманням перемир'я та запобіганню ескалації збройних конфліктів. Ними опікується Рада Безпеки ООН [2]. На рисунку наведено вартість таких операцій на рік – вона варіюється від 10,5 млн дол. до приголомшливих 1,262 млрд дол.

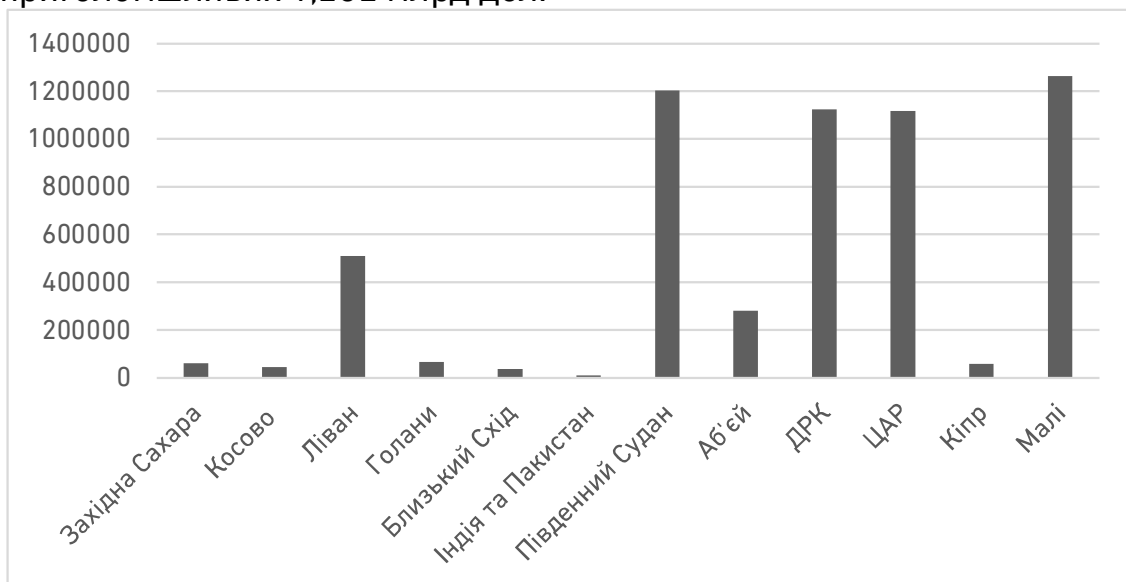

Рисунок. Вартість миротворчих місій ООН у млн дол/рік
Узагальнено за даними джерела [3]

Кількість миротворців на кожній місії у цих точках теж досить

варіюються – від невеликих груп по 350–400 осіб до цілих 18.5 тисяч бійців. За рахунок цих операцій іноді вдається урегулювати конфлікти (Місія в Сьєрра-Леоне, після якої вдалося провести демократичні вибори 2002 р.) чи принаймні полегшувати їх наслідки для громадян (Місія у Косово, що допомогла створити тимчасові адміністративні структури, які стабілізували регіон після війни у 1999 році) [2]. До речі, кілька тисяч українців служили в лавах волонтерів ООН, але їх було прикликано в Україну в 2022 році указом Президента України як професійних військових.

НАТО є військовою структурою. До нього входять:

Політичні керівні органи (Північноатлантична Рада (далі – ПАР), Комітет оборонного планування, Група ядерного планування);

Цивільні структури (постійні представники країн-членів, Міжнародний секретаріат, комітети та комісії, що створені відповідно до рішень ПАР);

Військові структури (Військовий комітет, Міжнародний військовий штаб, Інтегрована військова структура, інші комітети та групи) [3].

Здійснення захисту в разі нападу на одну з країн-членів (згідно зі статтею 5 Статуту НАТО) задіює військову силу НАТО, що складається зі збройних сил країн Альянсу, які більшу частину часу знаходяться у підпорядкуванні власних держав. Зона відповідальності Альянсу охоплює території, острови, моря, протоки, повітряний простір і акваторії країн-учасниць, крім США і Канади, з загальною площею 24,17 млн км² (до них входять Чорне та Азовське моря). Першими в екстреній ситуації виступатимуть Сили реагування, а пізніше можуть доєднуватися багатонаціональні об'єднані оперативно-тактичні сили та Резервні сили. Так наприклад у 2015 році регулярні збройні сили НАТО становили 3,5 млн осіб, а також могло бути задіяно 48,6 тисяч одиниць військової техніки (він броньованих машин до вертольотів) [3]. Фінансуються ці бойові одиниці та існування самої організації за рахунок міністерств оборони країн-членів (в тому числі і бойові навчання). Щодо сучасних викликів, то реагує Північноатлантичний Альянс досить повільно. Наприклад ситуація з кібербезпекою була розглянута лише у Стратегічному концепті (далі – Концепт) 2022 року, де НАТО заявило, що офіційно визнає кіберпростір п'ятою сферою військових дій, поряд із сушею, морем, повітрям та космосом, та підкреслило важливість кібербезпеки для колективної оборони. Проте усі дії, що вони зможуть виконати на разі є обмін досвідом з ООН. В цьому ж

Концепті Росію визнано «найбільш значною і прямою загрозою безпеці держав – членів Альянсу та миру і стабільності в євроатлантичному регіоні» у пунктах 8 і 10 зазначено, що ніяких дій щодо неї НАТО поки чинити не збирається [4]. Щодо стосунків з Україною, то була створена Комісія НАТО – Україна (КНУ), що є форумом для консультацій з питань безпеки, оцінки відносин, планування співпраці та розробки рекомендацій, створеним за Хартією про особливе партнерство 1997 року [3].

Новітні ініціативи ми розглянемо на прикладі двох: Глобального антитерористичного форуму (Global Counterterrorism Forum (далі – GCTF)) та Спільного об'єднання з кіберзахисту (Joint Cyber Defense Collaborative (далі – JCDC)).

Глобальний антитерористичний форум (GCTF), створений у 2011 році, є багатосторонньою платформою для координації зусиль у протидії терористичним загрозам. Його основна мета – об'єднання урядів, експертів і міжнародних організацій для розробки ефективних стратегій боротьби з тероризмом. GCTF зосереджується на таких аспектах, як запобігання радикалізації, посилення спроможності судових систем, захист критичної інфраструктури та обмін передовим досвідом між країнами. Форум сприяє реалізації практичних ініціатив, таких як підготовка до надзвичайних ситуацій та підтримка програм з реабілітації колишніх бойовиків, що робить його важливим інструментом у боротьбі з глобальними терористичними викликами [5].

Joint Cyber Defense Collaborative (JCDC), заснований Агентством кібербезпеки та інфраструктурної безпеки США (CISA) у 2021 році, є ініціативою, спрямованою на посилення кібербезпеки через співпрацю між державним і приватним секторами. Основна мета JCDC – попередження та зменшення наслідків кібератак, захист критичної інфраструктури, а також забезпечення оперативного реагування на кіберінциденти. Організація об'єднує компанії, уряди та експертів, спільно розробляючи стратегії захисту від кібератак і впроваджуючи новітні технології для виявлення та усунення кіберзагроз. Важливу роль відіграють навчання та обмін інформацією, які сприяють підвищенню глобальної стійкості до сучасних кіберзагроз [6].

Зважаючи на ключові характеристики наведених міжнародних організацій, сформуємо їх узагальнену роль у підтримці глобальної безпеки (таблиця).

Таблиця

Роль міжнародних організацій у підтримці глобальної безпеки

Міжнародна організація	Основні завдання	Роль у глобальній безпеці	Приклади ініціатив
ООН (Організація Об'єднаних Націй)	Підтримка миру, безпеки, захист прав людини	Координація міжнародних зусиль, миротворчі місії, економічна та соціальна підтримка	Миротворчі місії, Всесвітня продовольча програма, Паризька угода
НАТО (Північноатлантичний альянс)	Захист свободи та безпеки членів Альянсу	Колективна оборона, військова підтримка, стримування агресії	Сили швидкого реагування, місії в Косово та Сьєрра-Леоне
GCTF (Глобальний антитерористичний форум)	Боротьба з тероризмом, запобігання радикалізації	Розробка стратегій протидії тероризму, обмін досвідом між країнами	Підтримка судових систем, реабілітація колишніх бойовиків
JCDC (Спільне об'єднання з кіберзахисту)	Захист від кіберзагроз, співпраця державного і приватного сектору	Захист критичної інфраструктури, швидке реагування на кібератаки	Стратегії кібербезпеки, обмін інформацією, попередження кібератак

Висновок. Глобальна безпека залишається однією з ключових проблем сучасності, що потребує інтегрованих зусиль міжнародних, державних та приватних структур. Такі організації, як ООН і НАТО, відіграють центральну роль у забезпеченні миру та безпеки, однак їхні традиційні підходи іноді потребують доповнення новітніми ініціативами. Глобальний антитерористичний форум (GCTF) та Спільне об'єднання з кіберзахисту (JCDC) демонструють важливість кооперації урядів, експертів і приватних партнерів у боротьбі з тероризмом та кіберзагрозами, формуючи гнучкі механізми реагування на сучасні виклики.

1. Організація Об'єднаних Націй (ООН): напрямки діяльності, органи та структура. Освіта.ua. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/9859/> (дата звернення: 15.09.2024).
2. Миротворці ООН: у яких країнах проходять операції з підтримки миру. СЛОВО І ДІЛО. Аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/06/15/infografika/svit/myrotvorczii-oon-yakux-krayinax-proxodyat-operacziyi-pidtrymky-myru> (дата звернення: 15.09.2024).
3. Корнієнко В. О. Структура та основи функціонування НАТО. Україна в Європі і світі : електронний навч. посіб. URL: <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/txt/06.html> (дата звернення: 15.09.2024).
4. Стратегічна концепція НАТО – 2022 ухвалена главами держав і урядів на Мадридському саміті НАТО 29 червня 2022 року. С. 4–11. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept-ukr.pdf (дата звернення: 15.09.2024).
5. Who we are. GCTF Global Counterterrorism Forum. URL: <https://www.thegctf.org/Who-we-are/Background-and-Mission> (дата звернення: 15.09.2024).
6. CYBER DIGEST. Огляд подій в сфері кібербезпеки, січень 2023. С. 10, 26. URL: https://www.rnbo.gov.ua/files/2023/NKCK/Cyber%20digest_january_2023_fin.pdf?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 15.09.2024).

REFERENCES:

1. Orhanizatsiia Obiednanykh Natsii (OON): napriamky diialnosti, orhany ta struktura. Osvita.ua. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/9859/> (data zvernennia: 15.09.2024).
 2. Myrotvortsii OON: u yakikh krainakh prokhodiat operatsii z pidtrymky myru. SLOVO I DILO. Analitychnyi portal. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/06/15/infografika/svit/myrotvorczii-oon-yakux-krayinax-proxodyat-operacziyi-pidtrymky-myru> (data zvernennia: 15.09.2024).
 3. Korniienko V. O. Struktura ta osnovy funktsionuvannia NATO. Ukraina v Yevropi i sviti : elektronnyi navch. posib. URL: <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/txt/06.html> (data zvernennia: 15.09.2024).
 4. Stratehichna kontseptsiiia NATO – 2022 ukhvalena hlavamy derzhav i uriadiv na Madrydskomu samiti NATO 29 chervnia 2022 roku. S. 4–11. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept-ukr.pdf (data zvernennia: 15.09.2024).
 5. Who we are. GCTF Global Counterterrorism Forum. URL: <https://www.thegctf.org/Who-we-are/Background-and-Mission> (data zvernennia: 15.09.2024).
 6. CYBER DIGEST. Ohliad podii v sferi kiberbezpeky, sichen 2023. S. 10, 26. URL: https://www.rnbo.gov.ua/files/2023/NKCK/Cyber%20digest_january_2023_fin.pdf?utm_source=chatgpt.com. (data zvernennia: 15.09.2024).
-

Vashai Y. V. ^[1; ORCID ID: 0000-0002-0664-0485],
Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor,
Tarara O. Y. ^[1; ORCID ID: 0009-0002-7160-4234],
Senior Student

¹*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

ROLE OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN MAINTAINING GLOBAL SECURITY: THE CASE OF THE UN, NATO, AND NEW INITIATIVES

This article explores the role of international organizations, such as the United Nations (UN) and the North Atlantic Treaty Organization (NATO), in ensuring global security in response to modern threats. The study highlights the objectives and functions of these organizations in addressing military conflicts, terrorism, and cyber threats. It also examines the relevance of emerging initiatives like the Global Counterterrorism Forum (GCTF) and the Joint Cyber Defense Collaborative (JCDC), which aim to tackle the rising challenges posed by terrorism and cyberattacks.

The UN's role in maintaining peace, through its peacekeeping missions and specialized agencies, is crucial for conflict prevention and resolution. The structure of the UN, including its General Assembly and Security Council, supports coordinated international efforts. NATO, focused on collective defense, ensures the security of its members by maintaining military readiness and rapid response capabilities. NATO's evolving approach to modern security issues, particularly in the realm of cybersecurity and terrorism, is also addressed.

Furthermore, the article analyzes the GCTF and JCDC initiatives. GCTF fosters international cooperation in counterterrorism, focusing on preventing radicalization and protecting critical infrastructure. JCDC, a joint public-private initiative, enhances cybersecurity efforts and develops rapid response strategies to combat cyber threats.

In conclusion, the study underscores the importance of cooperation between international organizations, governments, and private entities in addressing global security challenges. While the traditional roles of the UN and NATO remain vital, new initiatives like GCTF and JCDC offer flexible solutions to emerging threats, such as terrorism and cyberattacks. Together, these organizations contribute to maintaining global stability and resilience.

Keywords: global security; United Nations; NATO; GCTF; JCDC; terrorism; cybersecurity.

Отримано: 19 жовтня 2024 року
Прорецензовано: 24 жовтня 2024 року
Прийнято до друку: 20 грудня 2024 року